

DEMOCRATIA în ROMÂNIA

ÎNCEPE CU

DEMOCRATIA în FRONT

Domnul SILVIU BRUCAN ne-a oferit, cu o săptămână în urmă, prezentul studiu. Il publicăm alăturat. Multe din ideile Domniei Sale se găsesc într-un evident dezacord cu cele ale noastre. În ediția viitoare vom publica, firește, mai multe comentarii și luări de poziție, în diverse registre, asupra opiniilor conținute.

RED.

Rezultatul alegerilor de la 20 mai este de asemenea natură încât răspunderea decisivă în privința continuării procesului de democratizare a țării cade asupra Frontului Salvării Naționale. Deinde acum într-o largă măsură de conducerea, ideologia și structurile Frontului dacă acest proces va continua cu hotărârea și în ritmul cerute de transformările revoluționare începute în societatea românească, iar F.S.N. este total nepregătit pentru acest rol.

De aceea, activitatea și viața internă a F.S.N. devin în mod necesar de domeniul public, iar problemele legate de acestea trebuie să constituie de acum înainte subiect de discuție în presă, în ședințele și conferințele organismelor Frontului. Tocmai pentru a da impuls unei asemenea discuții m-am decis să scriu studiul de față.

Este și rămâne un fapt istoric că i-a revenit Frontului, ca produs al revoluției, sarcina de a iniția în țara noastră primele măsuri în direcția creării unui sistem politic multipartit și a afirmării drepturilor politice fundamentale ale omului — libertatea de organizare și de alegere, libertatea presei, libertatea de gândire și de exprimare. În pofida potențierilor și imperfecțiunilor inerente într-o țară în care două generații (calculate în știință la 25 de ani) nu au cunoscut nici un fel de democrație, aceste reforme politice constituie o realitate. Votul de la 20 mai a însemnat aprobarea de către poporul român a acestor reforme politice și totodată mandatul acordat noilor instituții, de a le consolida și perfecționa.

Faza de provizorat a vieții noastre politice și a instituțiilor ei s-a încheiat. Intrăm în faza stabilirii unei vieți politice normale și a unor instituții democratice cu caracter definitiv.

I. F.S.N. — PARTID POLITIC

Prima constatare care se impune este că și Frontul Salvării Naționale poartă pechea provizoratului și că, deci, și el trebuie să devină o organizație politică cu o conducere, ideologie și structură bine definite. Conferința Națională a F.S.N. din aprilie nu a rezolvat nici una dintre aceste probleme fundamentale: ea s-a desfășurat sub semnul imperativului electoral și, ca atare, a ales doar un Comitet de Coordonare a campaniei electorale. Este evident că, în starea în care se află, Frontul nu este pregătit și nici echipat pentru a îndeplini mandatul popular ce i s-a încredințat la 20 mai.

Deci, sarcina prioritară este convocarea unui Congres al Frontului Salvării Naționale. Congresul va marca o ruptură definitivă cu trecutul, pe toate cele trei linii — conducere, ideologie și structură — dînd naștere unui organism politic democratic nu numai ca program, dar și ca structură și viață internă. În acest mod vor fi eliminate acele suspiciuni și critici care, chiar dacă provenite de la o minoritate partial instigată și manipulată de opoziție, reflectă o preocupare serioasă și — după părerea mea — îndreptățită a unei părți semnificative a opiniei publice din România.

Eu cred că pentru a face față sarcinilor formidabile ale construirii unei democrații la nivelul civilizației europene, F.S.N. trebuie să se transforme într-un partid politic care să funcționeze pe baza unor principii acceptate și stabilite de Congres. Să ne amintim că în focul revoluției Frontul s-a constituit ca o organizație eterogenă, în care oameni curași, gata să-și dea viața, s-au unit în lupta pentru un obiectiv comun, zdrobirea dictaturii ceaușiste, indiferent de vederile lor politice, ideologice sau religioase.

Această viziune ideologică destul de confuză s-a dovedit a fi greu de clarificat într-o perioadă în care Frontul era asaltat din mai multe direcții, avînd și responsabilitatea de a guverna țara în condițiile extreme de adverse mostenite de la dictatură. În plus, așa cum arătăm într-un articol publicat la 31 decembrie 1989 — „Fără lăme și fără Partid”, vechile noțiuni ca socialism, comunism și capitalism, atât de discreditate și de răstălmăcite de Ceaușescu, cereau a fi serios regîndite în contextul lumii și societății așa cum se prezintă ele în

pragul secolului XXI. Acum, însă, trebuie să găsim timp și răbdare pentru a clarifica problema. Ideologia este indispensabilă oricărui grup social sau partid politic care luptă pentru un anumit scop. Desi conține inevitabil un dram de falsificare a realității sociale, ideologia este aceea care face pe oameni să acționeze laolaltă, să lupte cot la cot, să reziste ca grup. Fără ideologie, jucînd un rol de catalizator, nu există acțiune socială de masă bine organizată.

II. IDEOLOGIA ȘI BAZA SOCIALĂ A F.S.N.

Sînt în deplin acord cu Ion Iliescu că Frontul trebuie să aibă o orientare social-democrată, dar, cum social-democrația contemporană cunoaște o mare

diversitate, noțiunea va avea nevoie de o definire mai precisă și, în acest scop, va trebui clarificată în primul rînd baza socială a mișcării noastre.

Mi se pare evident că în perioada de după Revoluție, în campania electorală și în votul de la 20 mai principala bază socială a Frontului s-a dovedit a fi muncitorimea industrială și oamenii muncii de la sate, la care s-au adăugat anumite straturi sociale, între care intelectualitatea tehnică și științifică.

De fapt, este vorba în linii mari de acea bază socială pe care pretindea că o reprezintă partidul comunist român, dar pe care Ceaușescu a înșelat-o, a batjocorit-o și a reprimat-o, ceea ce a făcut ca pînă la urmă ea să se întoarcă împotriva partidului comunist.

Din primul moment Frontul a luat o serie de măsuri în favoarea categoriilor sociale menționate mai sus, începînd cu proclamarea săptămînilor de lucru de 40 ore, ziua de 6 ore de muncă la mîneri și anularea tuturor legilor cinice și antipopulare care pricinuiseră alienarea acestora.

Pentru prima dată oamenii muncii din România aveau sentimentul că au de-a face cu un guvern care pune la inimă satisfacerea nevoilor lor de bază: hrană, căldură, lumină, asistență medicală etc.

Ne aflăm, însă, într-o perioadă de transformări radicale în economia românească, cu efecte corespunzătoare în structura socială a țării. Nu numai la noi, dar în întreaga Europă de Est efectul social cel mai fascinant al schimbărilor din economie este formarea unei largi clase mijlocii în sinul acestor societăți.

Marx cu capul în jos, aici este cheia teoretică a dezvoltării social-istorice din această parte a Europei. Grosso modo, anticiparea istorică a lui Marx era că, odată cu industrializarea, proletariatul va deveni clasa cea mai numeroasă a societății și, deci, va avea loc un proces

de omogenizare a societății. Revoluția științifico-tehnică a dat peste cap această previziune și, în loc de omogenizare, a produs fenomenul invers, al diferențierii sociale. Iar diferențele din interiorul claselor au devenit mai accentuate decît cele dintre clase. Astfel, s-au dezvoltat asemenea grupuri socio-profesionale, ca muncitori manuali calificați și necalificați, ingineri și specialiști din industrie, funcționari și economiști, vînzători din comerț și lucrători din cooperative, salariații din administrație și cel din învățămînt, oameni de știință și cercetători, intelectuali cu profesii liberale, pentru a nu mai vorbi de birocrații de partid și de stat care formau grupul social conducător din societatea socialistă. Pe scurt, revoluția tehnologică a distrus virtualmente noțiunea de clasă muncitoare, ca o largă și compactă unitate sociologică.

Trecerea țărilor din Europa de Est la economia de piață sporește și accelerează diferențierea socială, dînd naștere unor noi grupuri socio-profesionale. În primul rînd în sectoarele particulare ale economiei. Cel mai important efect social al acestor schimbări tehnologice și economice este formarea unei largi clase mijlocii în societățile est-europene.

Desigur, fenomenul s-a afirmat mai clar și mai pregnant în țările care au adoptat mecanisme de piață cu decenii în urmă: Iugoslavia și Ungaria.

Un studiu sociologic al societății iugoslave în anii 1970 releva că grupul socio-profesional cu cele mai mari venituri și cu statutul social cel mai înalt

ghiare. Cred că și la noi în țară, avînsul surprinzător pe care l-a luat Partidul Național Liberal în raport cu tocmal prin apelul liberal la elementele sociale încă în fază embrionară care tind spre un statut de clasă mijlocie. Muncitorii rămîn însă grupul social majoritar la noi.

Există un singur element care deosebește clasa mijlocie din Europa de Est de cea din Occident, și anume: deasupra ei, în structura socială, există ceea ce americanii numesc upper middle class, adică milionarii și oamnenii cu venituri care în România ar trebui să treacă de 30 000 lei lunar. De aceea, clasa mijlocie din Europa de Est, de fapt, nu este la mijlocul societății, ci în virful piramidei sociale. Deocamdată.

Mi se pare că se impune concluzia că, dacă vrem să privim spre viitor, elaborarea poziției ideologice a Frontului trebuie să țină seama de această evoluție a forțelor sociale din România. Ar trebui să fie astfel concepută, încît să reprezinte nu numai masele muncitoare, dar și acele grupuri sociale și elemente care vor tinde să formeze clasa mijlocie din România.

III. STRUCTURA ȘI CONDU. CEREA F.S.N.

În știința politică există o teorie verificată de cercetări empirice care susține că orice organizație cu o structură ierarhică duce în mod necesar la oligarhie, adică la o conducere autoritară a celor din virf. Este interesant că la baza acestei teorii se află o examinare atentă a Partidului Social Democrat German din perioada dinaintea lui Hitler.

Cum se pot contracara asemenea tendințe aproape organice? În mod evident nu se poate renunța la structura ierarhică, după cum nu se poate renunța la conducerea unei organizații politice, și atunci sînt două posibilități: (1) să se asigure un grad de autonomie organizațiilor locale, astfel încît să nu depindă total de organul superior și (2) să existe o democrație internă suficient de activă și de vie pentru ca orice formă de autoritarism din partea virfului să fie respinsă în mod hotărît. Ambele forme au lipsit cu desăvîrsire în partidul comunist, fiind înlocuite cu un monolitism care a constituit sursa transformării acestui partid într-o organizație intolerantă și represivă.

De fapt, singura garanție a funcționării normale a autonomiei organelor locale și a unei vieți interne democratice într-un partid este existența legalizată a grupurilor sau fracțiunilor în partid. Tocmai faptul că Frontul va trebui să reprezinte straturi sociale și grupuri socio-profesionale cu interese diferite și uneori contradictorii pledează în favoarea acceptării fracțiunilor în partid. Numai funcționarea acestora poate garanta că interesele acestor grupuri sociale vor putea fi apărute, iar vederile lor exprimate în F.S.N. Experiența istorică arată că anumite grupuri sociale, cum au fost țăranii sau intelectuali, au putut fi supuse unor represii sîmbatice de către partidele comuniste, tocmai din cauză că fracțiunile care ar fi putut reprezenta interesele acestor categorii erau interzise.

Argumentul că existența fracțiunilor într-un partid politic să guverneze în mod eficient nu rezistă la confruntarea cu experiența istorică. Chiar în perioade destul de grele, după Revoluția din octombrie 1917, existența fracțiunilor de dreapta și de stînga care prezentau platforme proprii la congresele partidului și se ciocneau atât în presă, cît și la congrese, nu a împiedicat partidul bolșevic să conducă opera de refacere a economiei în anii '20 și chiar '30. Este știut, de asemenea, că atât în Statele Unite, cît și în țări vest-europene toate marile partide au aripi de stînga și de dreapta deosebit de active, fără ca aceasta să împiedice aceste partide să guverneze.

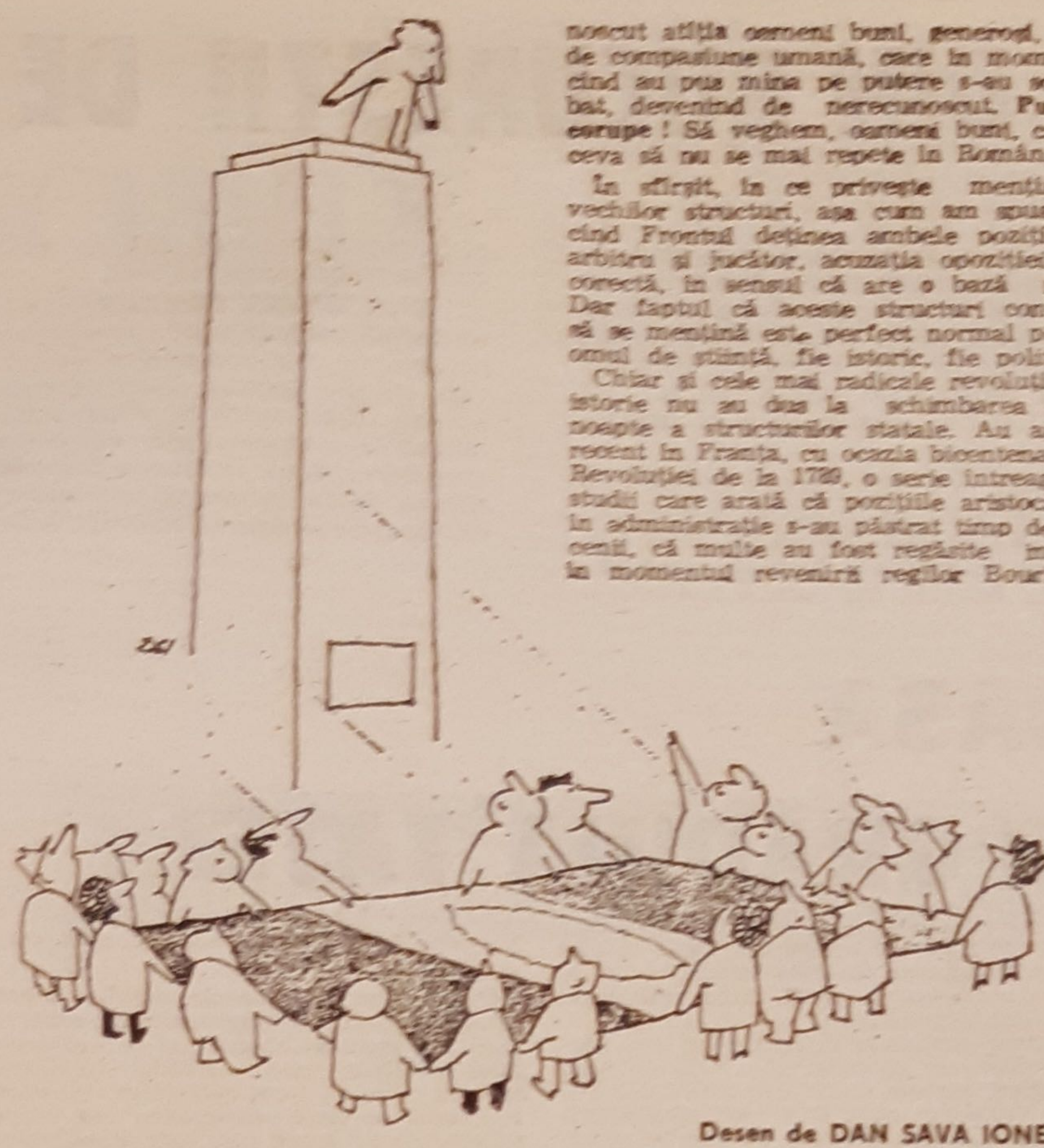
Eu cred că la congresul F.S.N. va trebui încurajată prezentarea mai multor platforme-program și că dezbaterile care va avea loc pe această bază va constitui o afirmare a vitalității politice și ideologice a noului partid și, totodată, va duce la găsirea soluției optime cu privire la programul Frontului. Teoria modernă a deciziei cere ca factorul de decizie să nu se pronunțe la începutul dezbaterii pe untru că, așa cum dovedește experiența partidelor comuniste, faptul că secretarul general prezenta de regulă programul de viitor al partidului încă de la începutul congresului, făcea ca discuția să se lîmteze la o serie de cuvîntări aprobative, dacă nu chiar direct laudative. Numai după ascultarea diferitelor puncte de vedere exprimate în congres și după con-

...intregul organ de conducere ar... liderul partidului să tragă concluzii... care devin astfel obligatorii pentru... Frontului, se... următoarele observații:

...de provizorat nu a permis a... în conducere a unor elemente... iesite din focul revoluției. Abia... electorală s-au distins o se... cadre de acest fel și va fi una din... congresului de a asigura pro... acestora în organul de condu...

...atunci va fi necesar să se vegheze... oportuniste și carieriste... presiune formidabilă pen... ajunge în posturi de răspundere... apropiere a actualilor... să nu-și atingă țelul.

...în guvern — format din tehnici... specialiști stînd pe picioare pro... încurajat de primul ministru să... independentă în gândire... exercitarea răspunderilor... concrete care revin ministere... s-a creat un spirit de lucru și un... prielnic lingvistilor și si... lucrurilor, nu același lucru se poate spu... mediul înconjurător al pre... Aici predomină yes-menii și... care dau din coate pentru a intra în... șefului. Mișună așa-zisii activiști... legați pe viață de postul lor și... „a face totul” pentru... scumpul. Nu vād pe nici unul... ei spunînd președintelui: „Asta... sau „Aici ați greșit ori sta... punctul de a greși”, și aceasta in... șefului statului este lipsit de... să linie de apărare împotriva... decizii eronate. Eu am făcut-o de... a fost cazul (recunoșc, fără... mărît popularitatea) și acum... să retrag din activitatea politică... pe care îl las nu trebuie... gol. De-a lungul vieții am cu-

Desen de DAN SAVA IONESCU

...noscuit atîta oameni buni, generoși, plîni... de compasiune umană, care în momentul... cînd au pus mîna pe putere s-au schimbat... devenind de nerecunoscut. Puterea... corupe! Să veghem, oameni buni, ca așa... ceva să nu se mai repete în România.

...în sfîrșit, în ce privește menținerea... vechilor structuri, așa cum am spus-o și... cînd Frontul deținea ambele pozitii, de... arbitru și jucător, acuzația opoziției este... corectă, în sensul că are o bază reală. Dar... faptul că aceste structuri continuă să... se mențină este perfect normal pentru... omul de știință, fie istoric, fie politolog.

...Chiar și cele mai radicale revoluții din... istorie nu au dus la schimbarea peste... noapte a structurilor statale. Au apărut... recent în Franța, cu ocazia bicentinarului... Revoluției de la 1789, o serie întreagă de... studii care arată că pozițiile aristocrației... în administrație s-au păstrat timp de... decenii, că multe au fost regăsite intacte... în momentul revenirii regilor Bourboni.

...iar în ce privește clasa burgheză industrială, care urma să preia puterea, ea... nici nu exista în momentul revoluției și... s-a format mult după aceea.

...Același lucru s-a întîmplat după Revo... luția rusă din 1917. În primul rînd, acolo... a lipsit agentul social al revoluției socia... liste, adică proletariatul și, întrucît bol... șevici nu puteau opera în vid, statul a... preluat această funcție istorică. Iar în a... paratul de stat, după ce comunismul de... război a dus țara la ruină, Lenin a fost... nevoit să păstreze și chiar să readucă pe... vechii funcționari, singurii care se price... peau la administrație.

...Distrugea vechile structuri nu poate... avea loc dintr-o dată și printr-un ordi... de sus; ea are loc treptat, ca urmare a... înaintării procesului de democratizare, prin... însuși efectul înaintării sistemului... pluripartit, al economiei de piață și al... noilor libertăți politice. Restul este de... magogie sau pleoarie pentru haos.

...Dar preocuparea eliminării a tot ce... ține de vechiul regim nu trebuie să se... reducă la structuri și nici la nomencla... tură. Adevărul este că, chiar dacă parti... dul comunist a fost decimat, iar ideologia... marxist-leninistă a suferit o înfrîngere... zdrobitoare, ceasismul a lăsat rădăcini... adînci în mentalitatea, ritualurile sociale... și obiceiurile nu numai ale foștilor ac... tivisti, dar și ale fiecăruia dintre noi. De... seori, surprind cu groază reacții, mișcări... și expresii ale „epocii luminii”, atît la... mine, cit și la alții.

...Toți știmem marcați de moștenirea... ceasistă și trebuie să fim conștienți de... aceasta. Poate Dl. Rațiu, care a trăit... cinci decenii departe de țară, să fie com... plet imun la aceasta și poate că din a... această cauză a primit așa de puține vo... turi.

...Intr-un cuvînt, democrația cere deop... trivă educare și reeducare. Învăț și... dezvolt.

SILVIU BRUCAN

...Să se Elveția împregnată de... lui Dürrenmatt sau ce... dramaturg nu este decît... acestui stil? Oricum... trebuie să mărturisesc că... gîndit mult la Dürrenmatt... Frisch pe parcursul celor... (28 aprilie — 9 mai a.c.)... împreună cu alte 89 de... am fost fără să știu... unu experiment poli... încerca două lucruri: să... ce măsură un grup de... care au trăit sub dicta... poate recepta înalta demo... într-un stat occidental... doilea rînd, dacă acest... extrem de eterogen —... reprezentanți ai... N., partidelor, învățămîntului, Armatei, presei, bisericii... sau nu să ajungă la... democrației, la o... de democrație, man... atît la un mod compor... și sub aspectul ideii. Astăzi aceste veritabile piese... dürrenmattian a fost... E. Wyss, elvețian născu... România (din mamă româ... și tată elvețian), poli... inteligent, sincer atașat de... și al cărui ideal în... moment este să sprijine... de democratizare din... Inventiv și abil, dr. E. Wyss nu a devoat... un moment protectorul... său în care 90 de... au fost puse în fața... situații imprevizibile, apoi... în ceea ce privește... și, conform acestor... antrenate în planuri pa... de acțiune. Abia la în... în avion, cînd unul... membrii grupului a făcut... psihică gravă în urma... ar fi putut foarte bine să... cu toții și cînd grupul a... spontan, în același... umanitar, am înțeles că... incident făcea, într-un... din scenariu deoarece... încă un aspect al... grupului, construită... printr-o suită de teste și... existențiale. În... pentru a se ve... aordinară lor diversita... participarea la alegerile din... Appenzell și Glarus,... sesiunea parlamentului... St. Gallen, primire... federal din Berna, în... reprezentanți și cleru... și partidelor, vizitarea unor... întîlnirea cu repre... centrului de formare... al Uniunii băncilor... elvețiene, întîlnirea cu românii... Elveția, mese rotunde pe... de interes cu specialiști... o ascensiune cu tele... pe virful Sântis la 2.453 m... ghețurilor vegnice,... Europa pe... pentru vizitarea... unde s-a înteme... helvetă, vizită la... și universitatea din Zü... cursul, interviuri la tele... Zurich pe care se... le tutea vedea la te... vizitarea centrelor co... din marile orașe, con... personale cu oameni de... elvețieni și chiar „fuga”

DEMOCRATIA PENTRU NOI DOAR O SPERANȚĂ?

...unor grupuri pentru vizitarea... Genevei sau a regelui la Ver... soix.

...Prima concluzie ar fi că, dacă... această călătorie spre democra... a început printr-o încălcare... unei legi democratice — la... țării — bagajele nu ne-au... nici măcar cîntărite înainte... de imbarcare, ceea ce vadea... un mod de-a privi lucrurile... servilism față de nomenclatură... (aici e vorba de reprezentanții C.P.U.N. și F.S.N., care au timorat... personalul aeroportului Otopeni) — iar pe parcursul ei... importanți ai delegației au mers prin Elveția cu Mercedesul și nu cu autobuzul, spre sfîrșit s-a produs o nivela... sub presiunea celor văzute. Cred că nu a rămas fără ecou... faptul că soția primarului din Amden sau soția directorului... din Glarus ne-au servit la masă, cot la cot cu femeile plătite pentru asta, și tot... nu a trecut neobservată lipsa de mîrgă a parlamentariilor sau oamenilor politici elvețieni, modestia lor izbitoră. Pa... de pe chipul locuitorilor, încrederea lor în înțelepciune, sentimentul siguranței individuale, al faptului că ei sînt le... gea, că se supun legii de bună... dar că o și pot contesta dacă ar fi cazul, apoi bunăstarea... o consecință a libertății de... și acțiune a fiecărui om s-au... grupului ca cele mai de seamă... democrației. Studiarea Constituției elvețiene, a modului în care... funcționează în social, apoi... numeroase cu oamenii de... mai diverse condiții sociale au fost în... măsură să provoace reacții reflexive... în lanț, o înțelegere gradată... societății ce și-a creat într-un... perfect organ... democratic din Europa. Un moment important al acestei experiențe politice a... cînd acuzațiile de culori diferite (albe pentru in... dependenți și presă, roz pentru C.P.U.N., vermil pentru partide, etc.) au fost pur și simplu aban... donate. Grupurile au funcționat... unu singur, dar nu unul ideal, ceea ce nu este... nici măcar posibil, deoarece... nu se sting niciodată într-un grup uman, ele acordîndu-i o... proprie. Momentele de maximă tensiune în... acest sens au fost întîlnirea cu dl. Ernest Mühlemann, directo-

...rul Centrului de formare Wolferg al... Ernatingen și Uniunii băncilor elvețiene, președintele Partidului Liber-Democrat din Elveția, întîlnirea de la Ophikon-Glatthof cu românii din Elveția, discuția de la Universitatea din Zürich cu reprezentanții ai corpului profesoral, declarația pe care 3 membri ai grupului au făcut-o referitor la evenimentele de la începutul lunii mai din România.

...Dl. Ernest Mühlemann a glosat în discursul său pe marginea ideii de perestroika în România „uitînd” (sau știind ceva în plus?) că în țara noastră a avut loc o Revoluție anti-comunistă. Teoria sa, că „la acest moment la București se luptă împotriva comunismului dar asta nu înseamnă că el a dispărut”, totul grefat pe demonstrația că „nu e posibilă o democrație reală în cadrul comunismului” a incitat spiritele. Grupul a susținut atunci, în mod unitar, că în România comunismul nu mai este o realitate politică, ceea ce acordă speranța realizării democrației. Cel puțin teoretic, nimeni din grup, nici chiar reprezentanții F.S.N. nu s-au raliat teoriei d-lui Mühlemann. La Universitatea din Zürich unde ne-au întîmpinat profesori universitari de fizică, istorie, economie, filosofie, pedagogie, împreună cu dl. Corneliu Constantinescu, profesor universitar de matematică la Școala Politehnică Federală, unul din membrii grupului nostru a pus o întrebare deplasată ce friza deopotrivă maladiul și diversivitatea. Urmarea a fost coalizarea întregului grup, încercarea de a da dialogului o turnură elevată care a sters incidentul penibil. Întîlnirea cu românii din mai multe orașe elvețiene a început printr-o crîspare pe care la început n-am înțeles-o. Nu înțelegeam atît eu cit și întregul grup atît de eterogen, violent de limbal, tonul acuzațiilor îndreptate împotriva noastră. Totul pornise de la informația că grupul nostru era F.S.N.-ist și C.P.U.N.-ist în totalitate (e adevărat că din 90 de persoane, 30 erau reprezentanți ai C.P.U.N. și F.S.N. și că din cei 12 muncitori și 12 agricultori ceuși în mod expres de dr. Wyss în grupul nostru nu exista nici unul și ca și de la impresia preconcepută că toți acești reprezentanți fac parte din vechea nomenclatură comunistă. Trep-

...tat lucrurile s-au limpezit. Momentul de vîrf în care grupul a reacționat ca un singur om a fost interpelarea violentă a delegației de preoți Arhimandrit Vincențiu Griffoni a reușit să dea un răspuns de o remarcabilă coerență intelectuală, veridică și convingătoare la acuzația că preoții români în totalitate au fost colaboratorii securității și partidului comunist, uitîndu-se sacrificiile grele ale preoților români în timpul dictaturii. Experiența amară a acestei întîlniri a fost aceea a unei diaspore dezorganizate, cu multe reacții emoționale, neinformată în ceea ce privește unele nuanțe ale realităților politice ale țării, dezbinată de securitate în anii dictaturii și care are ea însăși nevoie de coeziune, ca și țara, pentru a ajuta țara. Vreau să precizez că după momentul de tensiune s-au putut încheia dialoguri profitabile de ambele părți. Românii din Elveția reprezintă o forță intelectuală, materială și politică ce poate contribui la democratizarea țării. Am reținut în acest sens cîteva prezente deosebite prin devotament și abnegație: d-na dr. Ioana Lăncrăjan, care a trimis importante ajutoare României, ziarista Ruxandra Popa, arhitecta Sanda Budă, dornice să ajute țara prin fapte și nu prin vorbe.

...O altă încercare revelatoare a fost Declarația pe care am numit-o de la Zürich scrisă de 3 membri ai grupului, neliniștii de ceea ce se întîmplă în țară. Textul, difuzat ulterior la B.B.C. și Europa Liberă și publicat și în țară în Astra a fost scris în ziua de 3 mai din inițiativa lui Vasilie Gogaș căruia i s-au raliat C-tin Ticu Dumitrescu și subsemnata. La el au aderat încă 11 persoane, reprezentanți ai partidelor, bisericii, presei, parlamentari. Interesant este că, prinzînd de veste de ceea ce se întîmplă, unele persoane din grup au început imediat o campanie de discreditare a semnativilor și de timorare a semnativilor aderenți la Declarație. Dar, ca într-o democrație reală, în final a fost respectată inițiativa politică a unei fracțiuni. Faptul că din 90 de persoane, 14 au semnat declarația, a dovedit că o minoritate, aliată sub protecția unei legi democratice care privește minoritatea valoric și nu cantitativ, își poate susține un punct de vedere care s-a

...răsfrînt, în final, favorabil, asupra întregului grup.

...Aș mai vrea să semnalez că neîncrederea în responsabilitatea individului, o anume idee colectivistă care susține colectivismul în locul individualității s-a făcut simțită în aceste 12 zile de documentare. Într-o democrație, fiecare om e responsabil pentru actele sale. Colectivitatea nu este obligată să acopere prostia. Într-o lume în care fiecare este liber să spună ce gîndește, se separă în mod natural proștii de inteligenți, informații de neinformați, valorile de non-valori. Trebuie să spun că în grup au existat persoane care și-au asumat „sarcina” de a veghea ca nu cumva „cineva” să compromită grupul prin acte „necegetate”. Un asemenea act „necegetat”, deși preparat în taină, a fost considerat încercarea citorva ziaristi de a ajunge la Versoix pentru a lua interviuri regelui. Totul a decurs în așa fel încît ziaristi ar fi trebuit să nu mai aibă practic nici o șansă. Și totuși, ei au ajuns la Versoix printr-o întîmplare pe care o socotesc norocoasă. Inițiativa ziaristilor avea la bază nu un crez regalist, ci dorința de a cunoaște pe ultimul rege al României, de a afla de la surșă împrejurările ce au dus la ziua de 23 august 1944, rolul lui Antonescu în acest act, împrejurările abdicării regelui, ce crede regele despre evenimentele din țară. Cred că democrația în țara noastră trebuie să înceapă mai întîi cu o evaluare corectă a istoriei ultimelor cinci decenii. Figura ultimului suveran al României a fost prea mult împropățat cu noroi și de aceea ea trebuie privită în perspectiva adevărului oricît de mult ne-ar conveni sau nu acesta. Din păcate, lucrurile nu sînt înțelese astfel, modul în care judecă mulți mă îndreptățește să cred că abia acum ne izbim de roadele lecțiilor mutilante de socialism științific care au îndocitinat cu stupidenii o țară întregă timp de 4 decenii. Reacția consternantă a unor publicații ale F.S.N. în urma difuzării la T.V.R. a interviului cu regele Mihai, luat de colegul nostru Vartan Arachelian, a fost în măsură să dovedească acest lucru. Acuzația a fost că este regalist. Dar dacă un ziarist ia un interviu domnilor Iliescu, Rațiu, Cișpeanu înseamnă automat că este F.S.N.-ist, țărănist, liberal? Primitivismul unei asemenea mentalități ne pune pe gînduri. Oricum, reacția grupului aflat în vizită în Elveția pentru a studia democrația, sau a unei părți a acestui grup, a fost mult mai moderată, mai civilizată. Este oare necesar să încercăm toată populația țării în autocare pentru a o duce în Elveția ca să înțeleagă acolo ce este aceea democrația? Sper că nu este nevoie. Că avem încă resurse pentru a o afla și a o înțelege singuri la noi acasă.

MIRELA ROZNOVEANU